

M I C A L E T T E A T R E

Propostes didàctiques

*Història d'un rei vell
que tenia el nas vermell*

Elaborades per Josep A. Fluixà

HISTÒRIA D'UN REI VELL QUE TENIA EL NAS VERMELL

D E S C R I P C I Ó

Autor: *Josep Lluís Pitarch*

Il·lustrador: *Roger Pitarch*

Introducció i propostes d'escenificació:

Josep Antoni Fluixà

Edicions Bromera / Alzira, 1996

Col·lecció: «MICALET TEATRE», núm. 5

Format: 20,5 × 13 cm, 72 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de 8 anys. Encara que la seua representació escènica, potser, siga més adequada per als xiquets i xiquetes de més de deu anys, no hem d'oblidar que aquest text teatral és també un text literari i, com a tal, es pot llegir independentment de la seua escenificació. En conseqüència, pel seu contingut senzill i per la seua estructura de conte tradicional és apte per a ser llegit pels alumnes del segon cicle de l'Educació Primària.

RESUM ARGUMENTAL

En iniciar-se l'obra, un narrador entra en escena i convoca els espectadors —menuts i grans— a escoltar una història que, de segur, ha d'agradar a tots, perquè es tracta d'una història com les que es contaven abans, en el temps de les rondalles i els contes a la vora del foc.

La història, senzilla i apassionant, tracta d'un rei vell que té el nas vermell de tant de beure vi. Tanta és la seua obsessió, que deixa les bótes sense ni una gota. Però, a pesar d'això, el rei Ruc Primer —que així és com li diuen—, no està massa content i sempre busca un vi que siga de millor qualitat.

El seu bufó, que és molt rialler i malintencionat, l'incita i no

perd mai l'ocasió d'influir en ell, per a beneficiar-se'n. Per això, li proposa casar la princesa Maria amb el jove vinater que millor producte li oferisca. El rei, autoritari i egoista, accepta sense preocupar-li per a res l'opinió de la seua filla i ordena pregonar un ban per tots els pobles del seu país, per tal d'aconseguir el millor vi.

La princesa Maria protesta, però el seu pare, encapritxat i ofuscat amb el vi, no atén a raons. La princesa es retira afligida a un racó de l'estança i contempla el penós espectacle dels joves vinaters que li ofereixen el seu producte al rei.

A poc a poc, Ruc Primer va provant els vins i les misteles de Muro del Comptat, de Beniarrés, de Corratxà, de Vallada, de Benimantell, de Bugarra, de Xiva, de Requena, de Xulilla, de Fondegulla, del Campet, de Lliber, del Fondó, d'Estivella, de Banyeres, de Beniatjar, de Xaló, de Benicarló i d'Alfarrasí. Lògicament, el rei acaba totalment emborraxat i tant és l'alcohol que ha digerit que, a la fi, s'adorm, ronca, singlota i mor.

La princesa Maria plora desconsolada, sense pare ni mare, però un bon matí arriba al castell de la Serra de la Cota un trobador que li canta una dolça cançó de condol. El trobador i la princesa s'enamoren, però, abans de casar-se, la princesa, escarmentada per l'actitud del seu pare, vol saber què opina el trobador sobre l'alcohol i aquest li promet no provar-ne ni gota.

La princesa Maria i el trobador es casen i s'organitza una gran festa final. Entren a escena els invitats a la cerimònia i de tots els costats apareixen homes i dones amb els productes típics dels seus pobles respectivament: cistelles ben plenes amb fruites i dolços, els plats de la terra i les millors bèsties dels ramats. Sembla que tots els habitants del regne es troben contents amb la seua nova reina i volen, per això, oferir-li un regal.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

El tema principal d'*Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* és la denúncia dels efectes que provoca en les persones l'excés d'alcohol. El protagonista principal, el rei Ruc Primer, per culpa de la seua afició al vi perd la voluntat i, ofuscat pel seu egoisme, és capaç d'actuar inconscientment, fins i tot, contra aquelles persones que més hauria d'estimar. Per consegüent, transmet un missatge moralista i didàctic convenient per a les preocupacions i els interessos dels lectors d'aquestes edats de plena maduresa infantil.

D'altra banda, l'obra, escrita segons l'estructura tradicional dels contes populars amb narrador que introdueix la història i que relata els fets principals que s'hi succeeixen, permet un ritme àgil de lectura i provoca el joc del lector amb els seus versos rimats. D'aquesta manera, aconseguix, sens dubte, facilitar l'objectiu principal de tot llibre: fomentar el plaer de la lectura i crear-ne, a poc a poc, l'hàbit.

Però, a més a més, *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* és un llibre que pot provocar-nos la reflexió sobre alguns temes i que, des d'aquest punt de vista, pot ser realment interessant i aprofitable, si se'n fa un bon ús escolar i didàctic. Per exemple, permet abordar temes suggeridors com:

- La necessitat de combatre l'egoisme de les persones, per tal de pensar més en les conseqüències que els nostres actes provoquen en els altres.

- La conveniència d'actuar de forma conscient i reflexionada per evitar que qualsevol actue amb mala intenció sobre nosaltres i arribe a influir massa sobre les nostres pròpies decisions.

- La injustícia d'obligar els fills a actuar segons els desitjos dels pares, quan aquests no pensen en les necessitats ni els interessos dels seus fills.

- La força meravellosa de l'amor i l'obligació de no tenir en compte factors econòmics ni materials a l'hora de formar una nova parella.

- La varietat de productes i de riqueses populars que crea el poble valencià i la necessitat de conèixer les nostres tradicions, els nostres menjars i les nostres festes.

- La responsabilitat de les persones i la conveniència de participar en la vida social d'un poble, per tal de fomentar actituds de solidaritat envers aquelles persones afectades per alcoholisme o altres malalties.

- El plaer de la literatura teatral i la motivació que aquesta provoca a iniciar el joc de la dramatització.

L'AUTOR

Josep Lluís Pitarch va néixer l'any 1942 a Albal (l'Horta). La seua activitat docent la inicià treballant en l'Institut de Silla, però, al mateix temps, organitzava cursos i activitats de cara a la formació de mestres de valencià. En aquest sentit, sota la direcció del professor Manuel Sanchis Guarner, va ser un dels principals promotors dels cursos de llengüística valenciana i la seua

didàctica, de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de València. Participà també, durant uns anys, en el Servei de Normalització Lingüística de la mateixa Universitat i en el Centre Carles Salvador. A més a més, ha sigut cap del Gabinet per a la Normalització i Foment del Valencià de la Conselleria d'Educació de la Generalitat Valenciana, durant el curs escolar 1978-79 i secretari territorial del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1984 i 1986). En l'actualitat treballa de professor titular de la Universitat de València.

Com a escriptor ha publicat nombrosos articles relacionats amb els problemes de l'ensenyament de la llengua i de la normalització lingüística en diverses revistes i periòdics com *Saó*, *Perspectiva escolar*, *València semanal*, *Diario de Valencia*, *Notícies*, etc. A més té publicats dos llibres d'entreteniments i de mots encreuats: *Passar-s'ho bé i aprendre de lletra* i *Cavilla la càbala*. Fins i tot, és autor de l'encreuat més gran publicat a la península Ibèrica i, probablement també, dels editats a Europa: *L'encreuat gegant de l'AVUI*.

Història d'un rei vell que tenia el nas vermell és la primera obra de teatre infantil que publica.

L'ILLUSTRADOR

Roger Pitarch i Garcia va nàixer a Silla l'any 1974. Actualment estudia el quart curs de la llicenciatura d'Educació Física a l'I.V.E.F. de Xest i treballa com a professor de natació, patinatge i taekwondo.

De la seua jove biografia destaca, sobretot, la múltiple activitat polifacètica, perquè s'ha sentit atret també per la narrativa, el teatre i la il·lustració. Com a narrador, publicà l'any 1991 el conte *El llibre del diable* dins la col·lecció «La Carxofa» que edita l'Ajuntament de Silla i con actor és membre de l'Escola Municipal de Teatre de Silla.

Però, sobretot, hem de destacar la seua tasca com a dibuixant. En aquest sentit, hem d'assenyalar que ha il·lustrat els llibres *Passar-s'ho bé i aprendre de lletra* i *Cavilla la càbala*. Sens dubte, amb *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell*, la seua obra adquireix, per primera vegada unes expectatives francament esperançadores.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

Els textos teatrals s'escriuen amb l'objectiu final de poder ser representats en un escenari. Per això, la seua estructura respon, des d'un principi, a tota una sèrie de necessitats extraliteràries que condicionen l'elaboració del text i que, al mateix temps, configuren la seua personalitat pròpia en relació als altres gèneres literaris. Però, no obstant això, no hem d'oblidar mai que el gènere dramàtic és també un gènere literari i, en conseqüència, els seus textos poden tenir un valor artístic i informatiu intrínsec. És a dir, totalment independent dels possibles valors plàstics i interpretatius de la seua representació escènica.

Per tant, és lògic afirmar que els textos teatrals poden i deuen ser destinats també a la lectura. Fins i tot, permeten, a més d'una lectura individual com la de qualsevol altre gènere literari, una lectura col·lectiva i participativa realment lúdica i motivadora. Per això, en atenció a aquest principi, la col·lecció «Micalet Teatre» ha optat per separar d'una forma clara les propostes d'escenificació i les propostes de treball sobre el text. Les primeres, destinades a facilitar l'objectiu final de qualsevol text teatral, s'inclouen en el mateix llibre on es publica l'obra. Les segones, que tenen l'objectiu de potenciar i enquadrar la lectura del text en un marc significatiu més ampli i enriquidor, es publiquen en un quadern separat que preserva, al mateix temps, el llibre com un objecte d'oci i de plaer personal.

Hem de tenir en compte que la lectura és, en si mateix, una activitat significativa i no necessàriament ha de ser un mitjà per aconseguir altres objectius o una excusa per a treballar matèries diverses. Per això, les activitats que es proposen en aquest quadern de propostes didàctiques estan pensades per a ser utilitzades de forma selectiva i a criteri del mestre o de la mestra quan es veja la possibilitat d'una explotació i utilització pedagògica col·lectiva del llibre, però no haurien de ser usades mai per a la realització de treballs individuals descontextualitzats o amb una finalitat de control i d'avaluació.

És necessari que les activitats que es plantegen estiguen relacionades entre si i que formen part d'un context atractiu i interessant per a l'alumnat. No és adequat plantejar-les mai com a treballs aïllats, perquè la motivació és un factor important que ha de funcionar en tot moment. Convindria, per tant, planificar diverses estratègies que en fomentaren l'interés, tant abans com durant o després de la lectura.

1. Activitats que cal realitzar abans de la lectura del llibre

Per tal de crear el desig de conèixer una obra literària i de llegir *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* es poden planificar i organitzar diverses activitats com, per exemple:

- Presentar el llibre a través d'un joc d'animació lectora. Concretament, el professorat pot fomentar l'interès per la lectura de l'obra mitjançant l'aparició en l'aula de diversos objectes relacionats amb la història. El primer dia, en iniciar-se el joc, els alumnes es poden trobar una corona al mig de la classe, sobre una taula o penjada d'un fil enganxat al sostre. La presència de l'objecte ha de ser aprofitada pel mestre o la mestra per tal de plantejar suposicions i hipòtesis al voltant de la possible significació de la troballa. ¿De qui creieu que pot ser aquesta corona? ¿Algú coneix alguna història d'algun rei? ¿Busqueu llibres protagonitzats per reis o reines?, etc.

El segon dia, hi pot aparèixer una bóta de vi. El tercer, per exemple, un pergami o un full amb el text del pregoner: «Tot el poble ha de saber/ que la princesa reial/ serà muller lleial/ d'aquell vassall i fadrí/ que m'hi porte el millor vi». Al quart dia, en un sobre tancat, es pot trobar la fotocòpia ampliada d'alguna il·lustració significativa del llibre, etc. Naturalment, la presència dels distints objectes ha de ser aprofitada sempre pel professor o la professora: «Imagineu-vos una història que podria estar relacionada amb els objectes apareguts en la classe». «Busqueu en la biblioteca del centre algun llibre, la història del qual s'adeqüe als objectes que hi hem trobat», etc.

- Preparar una exposició amb els llibres seleccionats pels alumnes i que tinguin com a protagonista qualsevol rei o reina real o imaginari.

- Organitzar l'assistència col·lectiva de la classe a la representació d'una obra de teatre.

- Motivar, una vegada conclòs el joc d'animació descrit anteriorment, l'elecció del llibre *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* com a lectura col·lectiva de la classe i explicar algunes de les seues característiques, però sense arribar a contar-ne l'argument.

- Facilitar, per part del mestre o de la mestra, informació sobre l'autor.

- Agafar el llibre i fullejar-lo. Fixar-se, per exemple, en la portada, en el tipus de lletra i de paper (ecològic, reciclat 100%), en els dibuixos, en la maquetació, en l'índex i en la contraportada. Comentar si resulta agradable o no, quin tema pot tractar i si, en principi, pot interessar o no.

- Plantejar des d'un començament la possibilitat de representar l'obra, si és que, una vegada llegida, rep l'acceptació de tots.

2. Durant la lectura de l'obra

La lectura col·lectiva d'un llibre a classe permet sempre fer comentaris per tal d'aprofundir en el significat de certs passatges i en el motiu d'algunes reaccions dels personatges, però, sobretot, una obra de teatre com la d'*Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* provoca el gaudi d'una lectura dramatitzada amb la intervenció de diversos lectors simultanis. Per tant, durant la lectura d'un llibre com aquest, el mestre o la mestra ha d'intentar enfocar la lectura com un joc de participació entre els alumnes.

3. Després de la lectura

Evidentment, després de la lectura d'*Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* podem fer la majoria de les activitats suggerides en les propostes de treball següents. Però, seria recomanable que el professorat les seleccionara d'acord amb els interessos dels alumnes i tinguera en compte que el plaer de la lectura va molt sovint associat al plaer de l'escriptura, i que això fa que qualsevol treball en aquest sentit potencie també la primera.

La solució de l'encreuat proposat en les propostes de treball és la següent:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1			T		F		G		
2	N	A	R	R	A	D	O	R	
3	A		O		D		T	E	
4	S		B		R		A	I	
5		M	A	R	I	A			R
6	V	I	D	A			N		A
7	I		O			B	U	F	O
8		P	R	E	G	O		I	

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:

AUTOR/A:

ILLUSTRADOR/A:

EDICIONS BROMERA

COLLECCIÓ: Núm.:

1. Si hagueres de participar en una escenificació de l'obra que has llegit, ¿quin personatge t'agradaria representar? Explica per què.

.....
.....
.....

2. ¿Com t'imagines els personatges següents? Descriu algunes de les seues característiques físiques i també alguns aspectes del seu caràcter.

Característiques

El rei Ruc Primer

.....

La princesa Maria

.....

El trobador

.....

.....

3. ¿Creus que el rei Ruc Primer actua correctament en voler casar la princesa amb el jove que li oferisca el millor vi? Raona la teua resposta.

.....
.....
.....

4. ¿T'ho has passat bé amb la lectura d'aquesta obra de teatre? Explica el perquè. ¿La recomanaries als teus companys o no?

.....
.....
.....

B) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. El personatge principal d'*Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* és el rei Ruc Primer, però el seu nom no és un nom massa freqüent per a un rei. ¿Per què creus que l'autor de l'obra l'ha volgut anomenar així?

.....
.....
.....

2. Joga tu també a inventar-te noms significatius. Com anomenaries a:

- un rei molt sabut:
- una reina valenta:
- un rei molt menjador:
- una reina ballarina:
- un rei astronauta:
- una reina bruixa:

3. En l'escena III de l'obra, has pogut llegir el pregó que recita el pregoner. Es tracta d'un text on es fa pública una ordre donada pel rei. Seguint el model, escriu un pregó en vers per donar a conèixer, per exemple, que el teu mestre o la teua mestra considera important que els xiquets i les xiquetes lligen llibres.

Naturalment, en pots escriure d'altres amb uns temes diferents.

3.1. Llig el teu pregó a la resta de la classe.

3.2. Proposa als teus companys i companyes la realització d'una exposició amb els diversos pregons que hàgheu redactat i que podeu escriure amb lletra artística en cartolines de diversos colors.

4. La lectura d'*Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* a més de fer-nos passar una bona estona, ens pot servir per reflexionar sobre alguns temes. Proposa als companys i companyes de classe la realització d'un debat sobre els temes següents:

¿Creus que és justificable o correcte que el rei Ruc Primer obligue la seua filla a casar-se amb qui ell vulga?

¿Creus que els pares han d'intervenir en el futur dels fills?

¿En quins aspectes és bona l'ajuda dels pares?

¿En quines coses de la vida dels fills no s'haurien de ficar mai els pares?

5. Els fadrins que volen casar-se amb la princesa Maria no són anomenats en l'obra pel seu nom, sinó pel nom dels habitants del poble d'on procedeixen. És a dir, pel seu gentilici. Al final del llibre, en els annexos, en pots trobar de tots els pobles que apareixen a l'obra.

¿Per què no jugues a encadenar gentilicis?

Proposa als companys i les companyes el joc següent:

- El primer jugador o jugadora comença dient, per exemple: «La gent d'Alcoi és alcoiana».

- El segon jugador ha de continuar amb un altre gentilici que comence per l'última lletra del gentilici dit anteriorment. Com que l'exemple exposat acabava amb una «a», el segon jugador pot elegir la frase següent per continuar el joc: «El que viu a Alacant és alacantí».

- El tercer jugador o jugadora pot afegir: «Els habitants d'Ibi són ibiers».

I així, successivament.

6. A la festa del casament de la princesa Maria acudeixen representants de totes les comarques valencianes. ¿Saps geogràficament on s'hi troba cadascuna?

Consulta diversos llibres o enciclopèdies i escriu el nom de cada comarca allà on corresponga en el mapa següent:

6.1. Escriu el nom de la teua comarca:

6.2. Busca informació sobre ella i proposa als teus companys i companyes la realització d'un mural en equip sobre les seues característiques: ciutats més importants, població, productes típics, festes, escriptors i escriptores més destacats, aspectes culturals, etc.

7. Els invitats al casament de la princesa Maria obsequien aquesta amb els menjars típics de les seues respectives zones de procedència. ¿Sabries anomenar quins són els plats més característics del teu poble o la teua comarca? Escriu-los a continuació:

.....
.....
.....

8. Escriu la recepta d'un dels plats que has anomenat anteriorment. Demana al teu pare o a la teua mare que t'ajuden.

Nom del menjar:	
DIBUIX O FOTOGRAFIA:	Ingredients i quantitat:
Preparació:	

9. Resol l'encreuat següent:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	■	■	■	■	■	■	■	■	■
2	■	■	■	■	■	■	■	■	■
3	■	■	■	■	■	■	■	■	■
4	■	■	■	■	■	■	■	■	■
5	■	■	■	■	■	■	■	■	■
6	■	■	■	■	■	■	■	■	■
7	■	■	■	■	■	■	■	■	■
8	■	■	■	■	■	■	■	■	■

HORIZZONTALS:

1. Consonant/ Lleta inicial de la paraula *fosc*/ Consonant.
2. Personatge que conta *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell*.
3. Primera lletra de l'abecedari/ Vocal/ Consonant/ Beguda que s'obté de bullir les fulles d'un arbust de la família de les teàcies i que té el mateix nom que una lletra.
4. Consonant/ Segona lletra de l'abecedari/ Consonant/ Exclamació.
5. Nom de la princesa filla del rei Ruc Primer/ Consonant.
6. Allò que perd el rei per culpa de la seua afició a la beguda/ Consonant nasal/ Vocal.
7. Vocal/ Vocal/ Personatge que acompanya sempre els reis de l'antiguitat i que té la missió d'entretenir els monarques.
8. Ordre que fa pública el pregoner i que informa els súbdits o ciutadans d'alguna nova llei dictada pel rei o per l'alcalde d'una ciutat/ Vocal.

VERTICALS:

1. Part del cos que al rei Ruc Primer se li posa vermella/ Beguda extreta del suc del raïm i que és la causa de la desventura del rei.
2. Vocal/ Nota musical/ Consonant.
3. Personatge que recita poemes i que narra històries. La princesa Maria s'enamora d'ell.
4. Consonant/ Divinitat egípcia que representa i personifica el sol/ Vocal.

5. Nom que rep el jove que encara no s'ha casat/ Consonant.
6. Consonant/ Primera lletra de l'abecedari/ Es diu d'algú que és incapaç de fer mal.
7. Petita quantitat o porció d'un líquid. Al rei Ruc Primer li agrada beure el vi fins l'última ... / Determinant o article indefinit masculí singular. Al revés.
8. Monarca/ Última paraula de l'obra *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell*.
9. Facultat de raonar, de discórrer per mitjà de la intel·ligència. Tots els fadrins volen trobar la millor ... , per tal de convèncer el rei Ruc Primer que el seu vi és el més bo.

10. Busca, individualment o en equip, informació sobre l'alcoholisme. ¿Què és? ¿Es pot considerar una malaltia o no? ¿Quines repercussions té ingerir alcohol excessivament en les persones? ¿Hi ha associacions i organismes preocupats per lluitar contra l'alcoholisme? ¿Existeix l'alcoholisme juvenil?

Després exposa les teues conclusions als teus companys i companyes.

11. Al final de l'escena X, la princesa Maria ordena posar un pasquí perquè en la seua festa nupcial ningú no bega vi. Tenint en compte que un pasquí és un cartell o ban que proclama de forma divertida i satírica alguna ordre o prohibició, redacta'n un on expresses alguna norma de la classe o algun perill de l'alcoholisme o de la drogaaddicció.

Fixa't en l'exemple:

A les drogues diràs no,
si no vols,
en poc de temps, tremolar
com un flam.
¡Que sens dubte és més sa,
fer esport i caminar,
tot el dia ben espavilat!

12. *Història d'un rei vell que tenia el nas vermell* és una obra de teatre basada en un conte popular. Selecciona'n un altre que no siga massa llarg i proposa als teus companys i companyes d'equip la possibilitat de transformar-lo en un text teatral.

